Namnet Jorund förekommer även på en runsten i närheten av Funbo kyrka, U 995. Den är rest av bröderna Anund, Jorund och Sigvid efter deras fader. Att Jorund på de båda stenarna U 989 och 995 skulle avse samma person är kanske möjligt, men knappast i högre grad sannolikt. Jorund är i Uppland ett relativt vanligt namn. Namnet på svärdsklingan torde knappast kunna tolkas som Anund. Redan P. Dijkman har riktigt påpekat, att den stungna **d**-runan visar, att stenen »är huggen i tiderna in vthi Christendomen» och alltså härrör från relativt sen tid.

Gravhällar med runor, liknande U 989, finnas på andra ställen i Uppland; se U 64, 413, 440 och 799. Hällen har ursprungligen legat över en grav på kyrkogården men senare blivit inflyttad och inlagd i kyrkgolvet.

990. Broby, Funbo sn.

Pl. 36, 37.

Litteratur: B 544, L 305, D 1: 248. J. Bureus, F a 6 s. 185 n:r 101 (Rhezelius), F a 5 n:r 128, F a 1 s. 31; J. Rhezelius, F c 6 (Monumenta Uplandica) s. 30 (utg. i UFT h. 30, 1915), F 1 2 n:r 103, R 550 (UUB) n:r 4; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 152; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 91; N. R. Brocman, Sagan om Ingwar Widtfarne (1762), s. 235; R. Dybeck, Reseberättelse 1867 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 40; O. v. Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 48, Anteckningar (UUB).

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckningar (i F c 6, F 1 2 och R 550); Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 57); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 544); Dybeck (D 1: 248); v. Friesen foto (UUB).

Runstenen står i östra kanten av gamla landsvägen till Funbo kyrka, 80 m. V om huvudbyggnaden i Broby, 100 m. NÖ om ån, 15 m. SSÖ om landsvägen Bärby station — Frötuna. 2 m. åt NNV står U 991. Ristningsytan vetter åt SV. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala».

Joh. Bureus känner inskriften genom Rhezelius' uppteckning. Platsen anges av denne sålunda: »Widh Brooby i Fundbo» (F a 6), »widh Broby Grindh» (F 1 2). I *Monumenta Uplandica* (F c 6) har Rhezelius 1634 nedskrivit följande intressanta upplysning: »Desse twå ᚱᛋ stå wid broby sunnan byn widh grinden, denne eft^ne [= U 991] wender sigh norr, och den ofuan: te [= U 990] sudost. Afrijdade [sic!] den 23 Sept. Sal. K. M:t haufer stigit af hästen senast han derom redh och sedt på den för:ne sten». I huvudsak samma notiser lämnas i renskriften R 550: »Widh grinden, sunan byen i gärdeth, widh Broby. Om desse efterf^ne Twå Runestenar wet ingen annat berätta, vtan alenast detta att när Sal. K. M^t der igenom förreste hafuer han stigit af sin häst, och granneligen dem besedt, befalandes och at de måte vpresas, huilcket intet wart efterkommet.» Ristningen på U 990 var vänd mot SÖ, den på U 991 mot N. Troligen är detta en ursprunglig placering och beror på att båda ristningarna voro vända mot vägen, som har gått fram emellan dem. F a 5: »Broby». — *Ransakningarna* 1677: »Broby 2 st. stenar och en högh». Peringskiöld, *Monumenta*: »Broby i Funbo S^n — wid byn» (B 544: »Broby», L 305: »Broby vid byen»). I en förteckning över »Uplands Runestenar», som ingår i Peringskiölds *Monumenta*, bd 1 (n:r 28): »Broby wid Byn Winterwägen 2 st.» — Celsius: »wid Broby grind». — Dybeck: »Stenen är invid och söder om Broby gård.» I sin reseberättelse 1867 meddelar Dybeck följande om socknens runstenar: »Af Fundbo sockens ... runstenar äro nu sju återfunne och i bästa skick, sedan de två förut liggande Brobystenarne blifvit under sommaren resta, samt den stora Karbergastenen — en tunn, mycket framlutande flisa, tio fot hög öfver marken — samtidigt erhållit upprät ställning. Jag spanade äfven nu förgäfves efter tre i denna socken förr befintelige runstenar, hvilka nu saknas.» Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Upsala» (1869): »vid Broby, 2 resta intill hvarandra». — De båda stenarna, som sjunkit rätt djupt, restes på fastare underlag 1949.

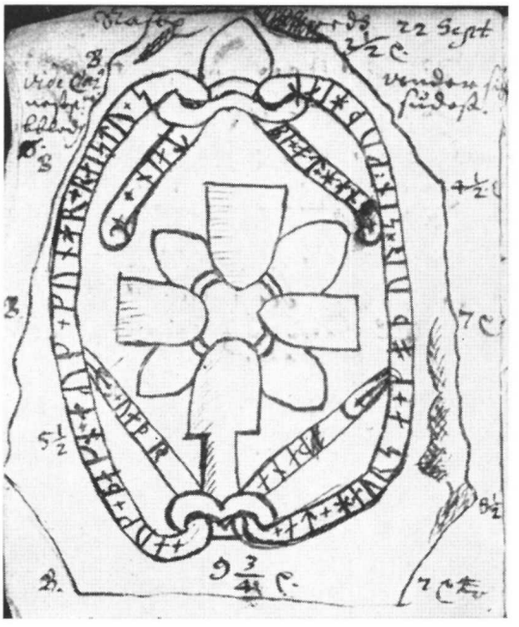

Fig. 120. U 990. Broby, Funbo sn.
Efter teckning av Rhezelius (F c 6).

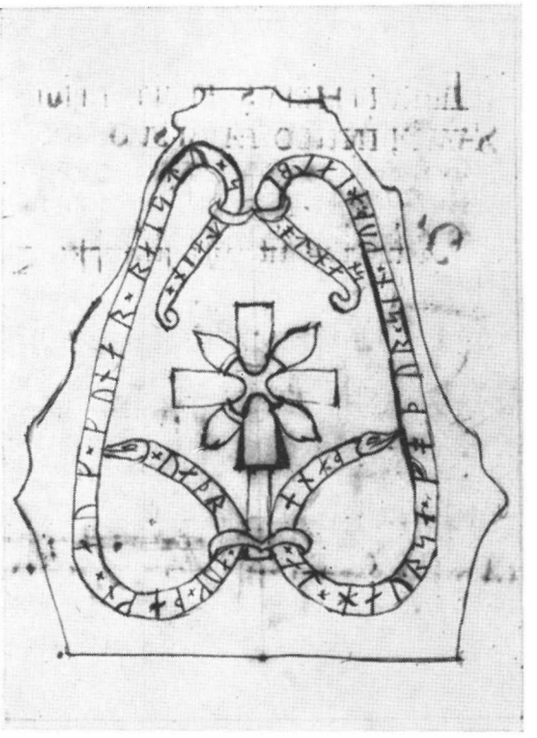

Fig. 121. U 990. Broby, Funbo sn.
Efter teckning av Rhezelius (F l 2).

Blågrå granit. Höjd 1,50 m., största bredd 1,44 m. Ytan är slät och jämn. Ristningen är tydlig, men något ojämn.

Inskrift:

ᚿ **uaþr** + **auk** × **þakn** × **auk** × **kunar** + **raistu** × **stain** +
5 10 15 20 25 30

þana × **at** × **haursa** × **foþur** **sin** + **kuþ** **hialbi** **ot** **hans** ×
35 40 45 50 55 60 65

Veðr ok Þegn ok Gunnarr ræistu stæin þenna at Haursa, faður sinn. Guð hialpi and hans.

»Väder och Tägn och Gunnar reste denna sten efter Hörse, sin fader. Gud hjälpe hans ande.»

Till läsningen: Sk framför 1 **u** är tydligt ᚿ. Sk efter 7 **k** otydligt; likaså sk efter 14 **k**. 10 **k** och 15 **k** äro icke stungna. Intet sk efter 47 **r**, 53 **þ**, 59 **i**, 61 **t**. — Inskriften är korrekt återgiven redan av Rhezelius. — Hadorphs träsnitt (B 544) saknar sk efter 30 **n**, men har ett sådant efter 47 **r**, och 59 **i**. (L 305 har felaktigt **stin**, **faþur**.) — Celsius har ingen egen läsning. — Också Dybeck har × efter 47 **r** och efter 59 **i** och 61 **t**. 18 **a** liknar ett **h** med övre h. bst borta. »Jag föreställer mig att **a** i **kunar** först varit ett missristadt **n** och att ristaren derefter huggit bara halfva **a**-strecket, på det att mynden ej skulle bli en missledande **h**-runa. ᚼ förekommer ju eljest icke i inskriften.» — v. Friesen: Sk framför 1 **u** är +. Sk × efter 47 **r** och 59 **i**.

Namnet **uaþr** förekommer, såvitt känt är, endast i två andra inskrifter, U 937 och 991. Det avser emellertid i alla dessa tre inskrifter samme person. Namnet har sålunda varit ovanligt. Det är icke känt från danska eller norska inskrifter, icke heller från den isländska sagolittera-

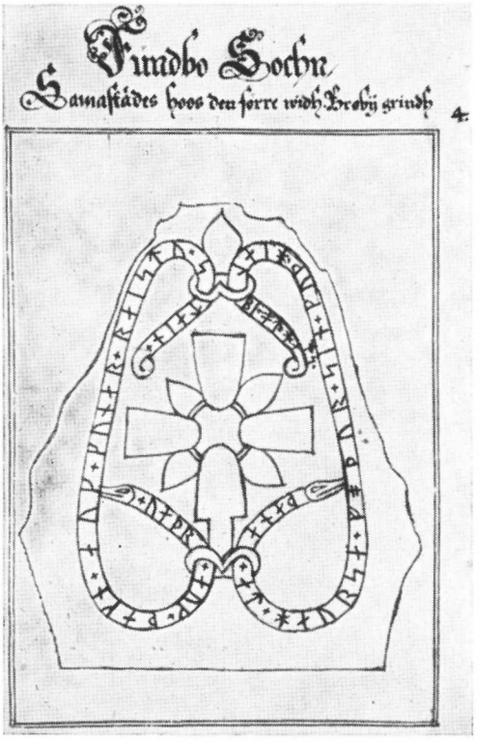

Fig. 122. U 990. Broby, Funbo sn. Efter teckning av Rhezelius (R 550).

turen. Det tecknas på samma sätt i de tre inskrifterna, varav den äldsta är U 990. Namnet står här i nominativ; i U 937 och 991 däremot i ackusativ. Härav framgår, att *-r* har hört till stammen. Vokalen kan ha varit *a*, men också *æ* eller *e* (jfr **þakn**, **þana** U 990, **aftiʀ** U 937 och 991). *a* ger icke någon anknytning för namnets tolkning; icke heller *æ*. Det sannolika torde vara, att — såsom redan S. Bugge har förmodat — ristningen **uaþr** återger ett *Veðr*, motsvarande antingen isl. *veðr* m. (gen. *veðrs*, i sammansättning även *veðrar-*; pl. *veðrar*) 'vädur, bagge, gumse' eller isl. *veðr* n. (gen. *veðrs*) väder, vind'. Det förra har i fsv. sidoformen *vædhur* m., nsv. *vädur*. Som tillnamn förekommer såväl isl. *Veðr* (Lind) som fsv. *Vædhur* och fda. *Vædher* (*DGP*). Det är säkerligen samma tillnamn, brukat som egentligt mansnamn, som möter oss i de tre uppländska inskrifterna. — 8—11 **þakn** kan på samma sätt återge ett runsv. *Þegn* (jfr U 999 **þekn**). Men då på U 937 och 991 namnet på samme man tecknas **þiakn**, är det givetvis tänkbart, att ett **i** är uteglömt eller överhoppat av ristaren och att namnformen sålunda varit *Þiagn*. Namnet har, liksom appellativet, under runsvensk tid förekommit i båda formerna, *Þegn* och *Þiagn*. — Om namnet *Haursi* se U 99 och E. Brate i *ATS* 20:3 s. 19 f.

Redan N. R. Brocman har uppmärksammat, att U 990, 991 och 999 utgöra ett »Exempel på 3 Runstenar, som Tid efter annan äro uthuggne, men likväl troligen alle innom 50 År». Härtill har senare kommit ytterligare U 937, som innehåller samma inskrift som U 991. Äldst är Åkerby-stenen U 999, rest över Tägn, »en god bonde i Funbo», av hans söner Hörsi och Kättil. Därnäst kommer U 990, den äldsta av Broby-stenarna, som Väder, Tägn och Gunnar ha rest efter sin fader Hörsi. Och slutligen komma parstenarna U 937 och 991, vilka Tägn och Gunnar ha låtit resa efter sin broder Väder. Vi lära alltså känna tre generationer av en Funbosläkt på 1000-talet, och släkttavlan har följande utseende:

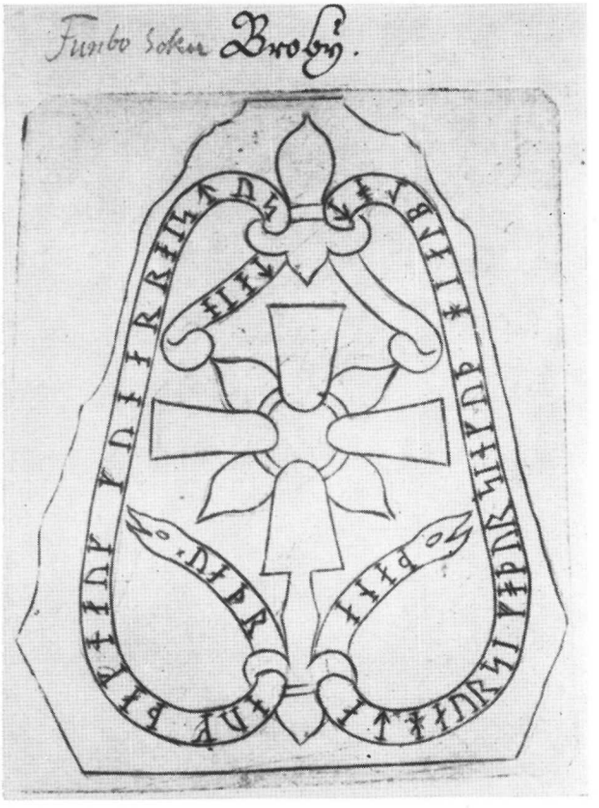

Fig. 123. U 990. Broby, Funbo sn. Efter kopparstick av Bureus.

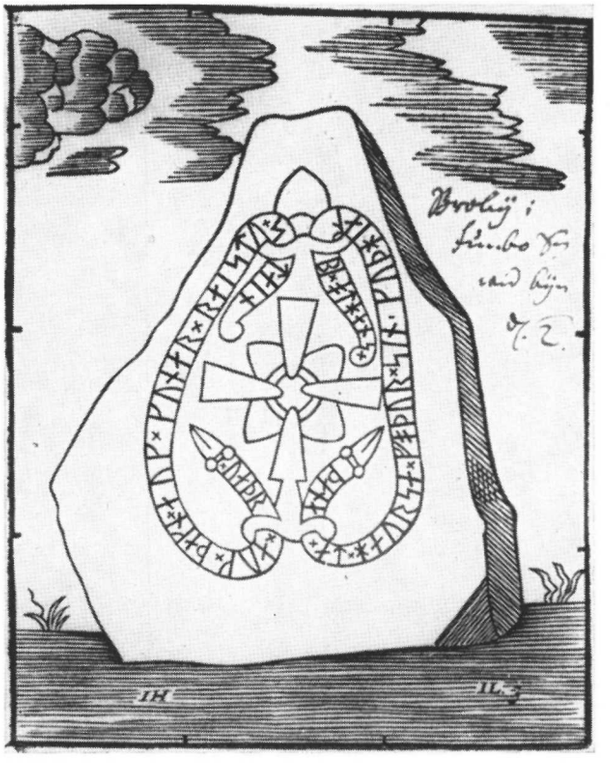

Fig. 124. U 990. Broby, Funbo sn. Efter B 544.

Tägn d. ä.
Hörse Kättil
Väder Tägn d. y. Gunnar

Om Tägn d. y. är uppkallad efter farfadern, torde mellan U 999 och U 990 ligga en tid av omkring 25 år. Det förefaller icke osannolikt, att Brocman har rätt i att tidsavståndet mellan den äldsta inskriften (U 999) och de yngsta (U 937 och 991) är högst 50 år.

O. v. Friesen har utnyttjat Funbo-gruppens stenar i diskussionen om dateringsproblemen för Upplands runstenar. »Den sten som Horse och Kättil rest öfver sin fader [U 999] torde böra hänföras till den äldsta gruppen stenar i Uppland, den som saknar ornamentik — alltså tiden cirka 1025. Till tiden cirka 1045 — Ingvarsstenarnas — hör den som tillägnats Horse af hans söner [U 990]. Slutligen ha Tjägn d. y. och Gunnar rest tvenne stenar [U 937 och 991] öfver brodern Väder (Vädur). Dessa torde vara huggna af Fot, en ny bekräftelse på att Fots konstnärskap börjar ungefär vid den tid Asmunds slutar.» I annat sammanhang (*Runorna*, 1933, s. 217) har v. Friesen velat precisera detta till 1050-talet. Enligt denna beräkning skulle alltså minst 30 år ha förflutit mellan U 999 å ena sidan och U 937 och 991 å den andra.

v. Friesens attribueringar förefalla synnerligen övertygande. Inte minst visar U 990 stora likheter i ornamentik med Ingvar-stenarna. Jfr särskilt U 661. Det är icke osannolikt, att U 661 och U 990 rent av äro utförda av samme ristare.

Vid Broby har v. Friesen trott sig finna spår av en gammal vägbro, d. v. s. en fyllning av

sten och grus för att bilda ett farbart vad över en i lermark framflytande å. Av denna bro har byn en gång fått sitt namn. Vid brons ända, i närheten av byn, ha de två runstenarna U 990 och 991 haft sin plats, sannolikt också den tredje U 937. Vid brons södra sida har en fjärde runsten varit rest, U 992. Vi ha alltså här vid Broby haft en av vikingatidens stora runstensbroar i Uppland, ett motstycke till Jarlabankes bro vid Täby (U 164 och 165). Säkerligen har i äldre tid en huvudväg från Rasbo härads centrum söderut till Mälarbygderna gått över Örby, Frötuna, Gråmunkehöga och sedan direkt över Broby ned till Bärby och Ärnevi, ej långt från Funbo kyrka. Vid Broby har man då måst ta sig över den besvärliga, ständigt översvämmande, starkt serpentinerande ån.

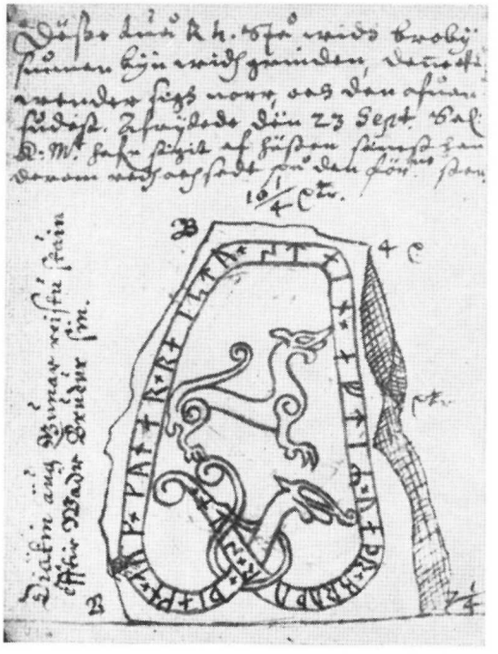

Fig. 125. U 991. Broby, Funbo sn. Efter teckning av Rhezelius (F c 6).

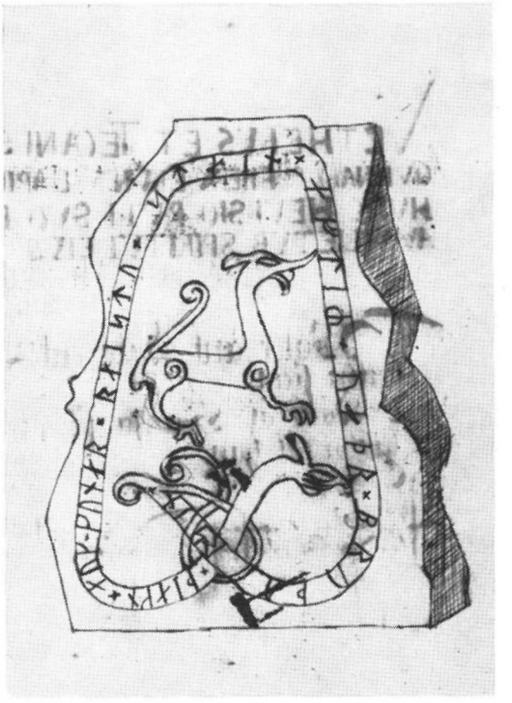

Fig. 126. U 991. Broby, Funbo sn. Efter teckning av Rhezelius (F l 2).

991. Broby, Funbo sn.

Pl. 36, 37.

Litteratur: B 546, L 304, D 1: 249. J. Bureus, F a 6 s. 185 n:r 102 (Rhezelius), F a 5 n:r 129, F a 1 s. 32; J. Rhezelius, F c 6 (Monumenta Uplandica) s. 30 (utg. i UFT h. 30, 1915), R 550 n:r 3, F l 2 n:r 102; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 150; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 90; N. R. Brocman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 235; R. Dybeck, Reseberättelse 1867; UFT h. 3 (1873), s. 40; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 83; O. v. Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 48 f., Runorna i Sverige (1928), s. 67 f., Runorna (1933), s. 221, Anteckningar (UUB).

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckningar (i F c 6, R 550 och F l 2); Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 58); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 546); Dybeck (D 1: 249); v. Friesen foto (UUB; reprod. i: Upplands runstenar, fig. 30, Runorna i Sverige, fig. 40).

Runstenen står invid gamla landsvägen till Funbo kyrka, 13 m. SSÖ om landsvägen Bärby station — Frötuna, 2 m. från U 990. Ristningsytan vetter åt SV. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala».